

menge i Coserans més veïna de la Vall; recordem que el te. de Baguergue, tant com el de Montgarri, ja afronten amb la vall coseranesa de Sentegn, i per una punta NO. amb la de Melles (punta SE. del Comenge). A saber: l'anomenat *Bagiry*; *Bagert*, baix Coserans, 10 k. NO. de St. Girons i a uns 35 del Pont de Rei; amb terminació poc més diferent: *Bagen* (uns 15 k. SE. de St. Girons) i un *Bagent* que em citen (que seria agre. de Santaraille, si no és error pel citat *Bagert*, que només dista 6 k. de Santaraille). La *-r* reapareix en un llog. del Bearn, *Le Bager*, te. d'Eysus, prop d'Oloron (ja *Bayer* S. XIII, *Bag(é)e* SS. XVI-XVII: P. Raymond, *Di. Top. BPyr*).

Una forma paral·lela a la de *Bagert*, sembla trobar-se en la pda. *Es Baièrtis* de la Vall de Boí (*Top. V. Boí*, 15 p. 2); i no és inversemblant que en sigui reducció diftongal *Biert*, mun. prop i al NE. de St. Girons, que és resposta exacta del cat. *Biert*, entre Girona i Rocacorba.

En aquest sembla veure's un homòleg del nom del déu aquità BAESERTI, o *-TE*, en inscripcions trobades entre el Comenge i el Gers, en el qual reconeixem l'arrel basca BASO/BAESO- 'bosc, malesa, precipici' (veg. *Bassiero/basera, Béixec*); ara bé com que tant aquí com en *Baier*, *Biert*, *Bagert*, podem presumir el sufix bascoide *-TI*, es configura amb gran probabilitat un grup toponímic basco-aquitànic, en una àrea ben adequada a aquest compartiment lingüístic. Fem memòria del radical basc BAGE- 'mancaça, pobresa', com ho fem a l'art. *Baén*, però no sense les reserves que ja hem fet allí. El cert és que el te. de Bagergue és dels menys fèrtils de la vall, i dels menys revestits de bosc, per l'alt nivell en què es troba edificat aquest poble.

En el cas de Bagergue resta la incògnita de la terminació (que no hi és en el *-ENN* de *Baén* i anàlegs, ni hi és gaire tampoc en *Bagiry*: cf. basc *iri* 'vila' o alguna derivació. Però *-ergue* no s'explicaria tampoc suposant una derivació romànica *-ICU*: car llavors hi hauria d'haver síncope *-erc* (cf. *clerc*, CLERICUS, *Quirc* QUIRICUS), o, si fos femení, *-erga*. Jo sospito que hi ha el sufix *-UE/-YA*, que veiem tan descabdellat en basc: *Unanue, Etxaue, Asua* (> V. d'Assua, *Asfa/Arfa*), *Alsasua, Ursua* etc.; ampliat *-SUE*.

De fet el retrobem en la toponímia major pallasera: en efecte hi ha una partida *Bisue* antiga, en docs. de la rodalia de Llavorsí: figura com parròquia o santuari en un doc. papal de 1163, seguida de *Loberqui* i Vall Farrera (SerranoS., *NHRbg.*, 109). *Dòrve*, també a la baixa vall d'Àneu, és *Dosue* en els docs. antics. Davant sonora hi ha *s* → *r*, com en *peborde* < *prebosde*, *l(r)ar-ga* < *trasga*, *bordar* BRUZDAN. Ara bé en l'onomàstica basca *-UE*, en les formes mig romanitzades, s'ha establitzat potser d'altres maneres (*Etxave* no ve d'aquí?), però sobretot en el cogn. *Etxagüe*, en el qual veiem una *G* formada davant la *ϕ*, mentre que en *Dorve* s'ha tornat *v*; també tenim *Caregue* a la Vall d'Assua, que en els docs. antics apareix en la forma *Caresgue*: *escau*, doncs, postular-hi, com a base etim., un *KARESUE* (o potser *KARISUE* si hi volem cercar l'arrel de *KARIS-quer, roca*). Crec, doncs, que *Bagergue* seria *BAGE-

SUE en la forma inicial, canviada en **Bažésque* → *Bážerge*.

Afegim ara altres NLL de fesomia molt semblant, si bé amb terminació no ben igual. A prop de *Baiasca*, baixa vall d'Àneu, però a la banda E. de la N. Pallaresa, hi havia hagut un *Baiarca* te. de Romadriu.

Això ens durà a noms de terres més distants: *Baierra* i *Baiarri* cap a Tortosa. I per altra part, en l'Andalusia mossàrab hi trobem colpidores semblances, encara que la terminació no sigui conciliable amb la *Bagergue*, però hi pot haver parentiu més llunyà en el començ dels noms: *Bayarque*, al NE. d'Almeria (mun. entre Serón i Purchena), ja figura així en el S. xv, en la Butlla d'erecció del bisbat de Granada. Pz. de Hita, *Guerras Civiles de Granada*, ens conta que aquest poble, vora el riu *Almançora*, fou dels primers a rendir-se a Ferran el Catòlic, quan en l'avenç sobre Granada, prengué Vera (I, 21 i 74), però en la part II de l'obra escriu *Bayerque* (amb *e*: més semblant encara) com poble morisc, que junt amb *Urraca* i *Almunia*, es trobava prop de Tíjola (ed. Blanchard II, 321); si bé p. 329 torna a posar *Bayarque*; a l'ed. Rivad. *Bayarque* en el primer passatge, p. 670a i *Bavarque* a l'altre, p. 679a).

D'altra banda hi ha *Bayárcal*, que deu ser poble diferent, perquè aquest ja és a l'Alpujarra (vessant S. de la gran cordillera granadina); és mun. del p. jud. Canjáyar (prov. d'Almeria, però a la ratlla de Granada, 8 k. NE. d'Ujijar); ara bé Gz. Moreno ja l'assenyala en un text en àrab, escrit *Bayárcal* (*Al-And.* XVI, 34). Sens dubte en aquest s'ha afegit la terminació toponímica *-AR*, tan multiplicada en els NLL andalusos, i certament pre-romana (encara que no ho siguin sempre els radicals a què s'ha afegit): *Bédar, Zújar, Ujijar, Canyjáyar, Ortejicar, Béjar, Tuéjar, Tiétar* etc.; per més que aquí la *r* precedent l'ha dissimilada en *zal* (cf. *Huércal* etc.).

Molt més problemàtic em sembla que hi hagi cap parentiu amb algun NL alvernès, com *Baliergues*, llogaret agr. a Anglard, escrit *Baillergues* el 1652, i *Baliergue* ruius. te. *Mentières* [*Valhergues*, a. 1663] (*Amé, Dict. Top. du Cantal*). Car en aquest dept. els noms en *-ergue* es presenten en gran massa,¹ i allí deu ser femení en *-A*, potser resultants d'un *-NICA* etimològic (evolució fonètica *N'C* > *rg*, com en *Vauvenargues, Marsilhargues*, *-ANICAS*); cf. p. ex. *Borbolergues* escrit *-ergas* el 1350; *Soubizergues*, escrit *Sobaysargues*, a. 1327 (= cat. *Sobiràniques*).

Cal renunciar-hi, doncs, i atènyer-nos a l'etimologia amb terminació bascoide en *-SUE*; amb l'arrel BAGE- 'escassetat, privació'; basca o més amplemunt ibero-basca: BAGESUE 'lloc d'escassetat i de conreus pobres'.

Incloent-hi llavors els noms mossàrabs: els de Tortosa, i tot l'imponent conjunt de l'Andalusia oriental; dins el qual són també visibles els enllaços ibero-bascos, ultra el de BAGE; i *Bédar* junt amb *BEDA/BIDE* 'camí' (*E.T.C.* II, 203; I, 174) etc.

No callaré que, per a *Bagergue* —que m'havia fet rumiar anys i panys— jo havia temptejat altres explicacions etimològiques, que eren ben especioses, però